

О.А. Таровська, Л.О. Варзацька

УКРАЇНСЬКА МОВА

Конспекти уроків

4 клас

До підручника «Українська мова та читання»

4 клас. Частина. I

(авторів Л.О. Варзацької, Г.Є. Зріль, Л.М. Шильцової)

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

Рецензенти:

Онишків З.М. — доктор педагогічних наук, доцент
Богайчук Р.В. — вчитель вищої категорії, вчитель-методист

Таровська О.А.

Т 19 Українська мова : конспекти уроків : 4 кл. : [до підручника «Українська мова та читання». 4 кл., ч. I / авт. Л.О. Варзацької, Г.Є. Зріль, Л.М. Шильцової] / О.А. Таровська, Л.О. Варзацька. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2022. — 152 с.

ISBN 978-966-10-7069-0

У посібнику подано розгорнуті конспекти уроків з української мови, зміст яких відповідає Державному стандарту початкової освіти, Типовим освітнім програмам та підручнику «Українська мова та читання 4 клас, ч. I» (автори Варзацька Л.О., Зріль Г.Є., Шильцова Л.М.).

Запропоновано зразки бесід під час вивчення нового матеріалу, опорні схеми, різні види робіт над мовним матеріалом, каліграфічні хвилинки, творчі завдання, цікавий ігровий матеріал.

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 811.161.2(075.2)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Навчальне видання

**ТАРОВСЬКА ОЛЕНА АНДРІЇВНА
ВАРЗАЦЬКА ЛАРИСА ОЛЕКСАНДРІВНА**

УКРАЇНСЬКА МОВА

Конспекти уроків

4 клас

*До підручника «Українська мова та література»
4 клас. Частина I
(авторів Л.О. Варзацької, Г.Є. Зріль, Л.М. Шильцової)*

Головний редактор *Богдан Будний*
Редакторка *Ірина Чорненька*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Верстка *Галини Кузів*
Технічна редакторка *Неля Домарецька*

Підписано до друку 20.01.2022. Формат 60x84/8. Папір друкарський.
Гарнітура Times ETD Друк офсетний. Умовн. друк арк. 17,67. Умовн. фарбо-відб. 17,67. Накл. 500 пр.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

№ УРОКУ	ТЕМА УРОКУ	№ СТОР.	ДАТА
Мова і мовлення			
1.	Мова в житті народу. (Вправи 1-7)	7	
Текст			
2.	Повторення відомостей про текст. Ознаки тексту. (Вправи 8-12).	10	
3.	Тема і основна думка тексту. (Вправи 13-17).	12	
4.	Будова тексту. (Вправи 18-23).	14	
5.	Про одне і те ж по-різному: науково-популярні та художні тексти. (Вправи 24-29).	16	
6.	Підсумковий урок з теми «Текст». (Вправи 30–34).	18	
7.	Контроль навчальних досягнень. Списування	19	
8.	<i>Урок розвитку зв'язного мовлення.</i>	19	
Речення			
9.	Аналіз контрольної роботи. Речення. Види речень за метою висловлювання. (Вправи 35–39).	20	
10.	Головні та другорядні члени речення. Зв'язок слів у реченні. (Вправи 40-45).	22	
11.	Головні та другорядні однорідні члени речення. (Вправи 46-51).	24	
12.	Поєднання однорідних членів речення сполучниками. (Вправи 80-84).	26	
13.	Узагальнення вивченого про речення. (Вправи 575-31).	28	
14.	Контроль навчальних досягнень учнів за новою темою «Мова і мовлення. Текст. Речення»	29	
Слово. Значення слова. Частини мови			
15.	Аналіз контрольної роботи. Частини мови: повторення вивченого у 1-3 класах. (Вправи 62-66).	30	
16.	<i>Урок розвитку зв'язного мовлення</i>	31	
Іменник			
17.	Іменник. Повторення вивченого про іменник. (Вправи 67-69).	32	
18.	Відмінювання іменників. (Вправи 70-75).	34	
19.	Вправління у відмінюванні іменників у однині. (Вправи 76-81).	36	
20.	Розрізнення відмінків іменників. Відмінність родового і знахідного відмінків. (Вправи 82-87).	38	
21.	Розрізнення називного і знахідного відмінків. (Вправи 88-91).	40	
22.	Особливості давального і місцевого відмінків. (Вправи 92-95).	42	
23.	Чергування звуків [і] з [о], [е] в іменниках жіночого і чоловічого роду. (Вправи 96-101).	44	
24.	<i>Урок розвитку зв'язного мовлення.</i>	45	

25.	Зміна приголосних в іменниках перед закінченням -і. (Вправи 102-107).	46	
26.	Правопис закінчень іменників жіночого та чоловічого роду на -а (-я) в родовому відмінку однини. (Вправи 108-112).	48	
27.	Контрольна робота. Письмовий переказ.	50	
28.	Аналіз контрольної роботи. Правопис закінчень іменників чоловічого роду в родовому відмінку однини. (Вправи 115-117).	50	
29.	Правопис закінчень іменників жіночого роду в орудному відмінку однини. (Вправи 118-122).	54	
30.	Правопис закінчень іменників чоловічого роду з основою на твердий, м'який, шиплячий приголосний та -й і -р в орудному відмінку однини. (Вправи 123-127).	56	
31.	Контроль навчальних досягнень. Диктант.	58	
32.	Урок розвитку зв'язного мовлення.	58	
33.	Аналіз диктанту. Правопис закінчень іменників жіночого роду з нульовим закінченням у початковій формі в орудному відмінку однини. (Вправи 128-133).	59	
34.	Паралельні закінчення іменників чоловічого роду в давальному і місцевому відмінках однини. (Вправи 134-139).	61	
35.	Правопис відмінкових закінчень іменників у множині. (Вправи 140-144).	63	
36.	Узагальнення вивченого з теми «Іменник». (Вправи 145-150).	64	
37.	Контрольна робота за мовною темою «Іменник»	64	
Прикметник			
38.	Аналіз контрольної роботи. Роль прикметників у мовленні. (Вправи 151-154).	65	
39.	Зв'язок прикметників з іменниками у реченні. (Вправи 155-159).	68	
40.	Урок розвитку зв'язного мовлення.	70	
41.	Змінювання прикметників за родами та числами. (Вправи 204-213).	70	
42.	Відмінювання прикметників. (Вправи 165).	72	
43.	Контрольна робота. Диктант.	74	
44.	Аналіз диктанту. Спостереження за зміною закінчень прикметників у різних відмінкових формах. (Вправи 171-175).	74	
45.	Вправи на визначення відмінків прикметників у реченні. (Вправи 176-180).	76	
46.	Використання прикметників в описі зовнішності людини. (Вправи 181–184). Діалог (перевірна робота).	78	
47-48.	Інтегрований урок козацької слави (<i>об'єднано з уроком розвитку мовлення</i>). Вимова та правопис прикметників на -ський, -зький, -цький. (Вправи 185-189).	80	
49.	Уживання знака м'якшення перед закінченням прикметників. (Вправи 190-194).	83	
50.	Вимова та правопис закінчень -ій у прикметниках жіночого роду в давальному і місцевому відмінках однини. (Вправи 195-199).	85	

51.	Відмінювання прикметників у множині. (Вправи 200-203).	87	
52.	Контрольна робота за мовною темою «Прикметник».	88	
Числівник			
53.	Аналіз контрольної роботи. Числівник як частина мови. (Вправи 204-208).	89	
54.	Вимова і правопис числівників. (Вправи 209-214).	91	
55.	Спостереження за функціональною роллю числівників у реченні. (Вправи 215-219).	93	
56.	Урок розвитку зв'язного мовлення	94	
Займенник			
57.	Займенник як частина мови. (Вправи 220-223).	95	
58.	Особові займенники. (Вправи 224-228).	98	
59.	Займенники першої особи однини і множини. Написання займенників із прийменниками. (Вправи 229-233).	100	
60.	Займенники другої особи однини і множини. (Вправи 234-238).	102	
61.	Займенники третьої особи однини і множини. (Вправи 239-243).	104	
62.	Роль займенників у текстах. (Вправи 244-247).	106	
63.	Контрольна робота з тем «Числівник. Займенник».	107	
64.	Аналіз контрольної роботи. Урок розвитку зв'язного мовленням.	107	
Дієслово			
65-66.	Інтегрований урок засвоєння нових знань: введення в тему «Дієслово». (Вправи 248-256).	108	
67.	Змінювання дієслів за часами. (Вправи 257-261).	111	
68.	Правопис <i>не</i> з дієсловами. (Вправи 262-265).	113	
69.	Неозначена форма дієслова. (Вправи 266-270).	115	
70.	Змінювання дієслів теперішнього часу за особами і числами. (Вправи 271-275).	117	
71.	Змінювання дієслів майбутнього часу за особами і числами. (Вправи 276-280).	119	
72.	Урок розвитку зв'язного мовлення.	120	
73.	Контрольна робота. Диктант.	120	
74.	Аналіз диктанту. Особові закінчення дієслів. (Вправи 281-285).	121	
75.	Особові закінчення дієслів 1-ї особи теперішнього і майбутнього часу. (Вправи 286-289).	123	
76.	Закінчення дієслів 2-ої особи теперішнього і майбутнього часу. (Вправи 290-294).	125	
77.	Закінчення дієслів 3-ої особи теперішнього і майбутнього часу. (Вправи 295-299).	127	
78.	Правопис ненаголошених особових закінчень дієслів теперішнього і майбутнього часу. (Вправи 300-304).	129	

79.	Змінювання дієслів минулого часу за родами і числами. (Вправи 305-3089).	131	
80.	<i>Урок розвитку зв'язного мовлення</i>	132	
81.	Вимова і правопис дієслів на -ся (-сь). (Вправи 309-314).	133	
82.	Контроль навчальних досягнень (тести) за темою «Дієслово».	134	
	Прислівник		
83.	Аналіз тестового контролю. Поняття про прислівник як частину мови. (Вправи 315-319).	135	
84.	Порівняння прислівників і прикметників. Основна граматична ознака прислівників. (Вправи 320-324).	137	
85.	Практичне ознайомлення з формами ступенів порівняння прислівників (без уживання термінів). (Вправи 325-329).	139	
86.	Однорідні другорядні члени речення, виражені прислівниками. (Вправи 330-334).	141	
87.	Контроль навчальних досягнень. Списування.	142	
88.	<i>Урок розвитку зв'язного мовлення. Письмовий твір.</i>	142	
89.	Аналіз контрольних і творчих робіт	142	
Повторення вивченого у 1-4 класах			
90.	Речення. Види речень за метою висловлювання. Звуко-буквений аналіз слів. (Вправи 1-5).	143	
91.	Речення з однорідними членами. Головні і другорядні члени речення. Правопис особових закінчень дієслів. (Вправи 6-101.)	145	
92.	Частини мови. Дієслово. Часові форми дієслів. (Вправи 11-15).	147	
93.	Контроль навчальних досягнень. Диктант	148	
94.	Аналіз диктанту. Робота над помилками.	148	
95.	Частини мови. Зв'язок прикметників з іменниками. Споріднені слова, що належать до різних частин мови. (Вправи 16-18).	148	
96.	<i>Урок розвитку зв'язного мовлення</i>	149	
97-98.	Підсумковий урок за рік. Урок-гра «Територія рідної мови».	149	

МОВА І МОВЛЕННЯ

Дата .....

Клас .....

УРОК 1

Тема. Мова в житті народу. (Вправи 1-7).

Мета. Формувати уявлення учнів про мову як національну ознаку народу. Розширити знання про історію розвитку української мови і значення у цьому процесі Т.Г. Шевченка.

Виховувати пошану до рідної мови, бажання збагачувати своє мовлення. Збагачувати словниковий запас учнів. Повторити про культуру спілкування.

Обладнання: портрет Т.Г. Шевченка, підручник, зошит.

Додатковий .....

матеріал до уроку .....

Хід уроку

I. Організація класу. Мотивація навчальної діяльності.

— Сформулюйте подумки, що ви очікуєте від уроків української мови у 4-му класі, чого хочете навчитися.

— А що ви можете для цього зробити вже зараз?

II. Ознайомлення з підручником Л.О. Варзацької, Г.Є. Зроль, Л.М. Шильцо-вої «Українська мова та читання», 4 клас, ч. 1.

Вчитель звертає увагу на:

- 1) прізвища авторів, місце видання;
- 2) назву підручника;
- 3) умовні позначки.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Проблемна ситуація.

— Свій підручник автори назвали «Українська мова та читання». А могли б назвати, наприклад, «Рідна мова». Спробуймо розгадати їхній задум — чому вони вибрали саме таку назву. (*В Україні, окрім українців, живуть різні народи — татари, поляки, болгары, білоруси, євреї, росіяни, угорці, молдавани. Але всі вони — громадяни України. Кожен з цих народів має свою рідну мову, але українська мова — державна мова, її всі знають і вивчають.*)

2. Бесіда про рідну мову.

Вчитель звертає увагу учнів на портрет Тараса Шевченка і читає уривок з його вірша.

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос — більш нічого.
А серце б'ється — ожива,
як їх почує!..

— Т.Г. Шевченко став основоположником сучасної української літературної мови. Словник його творів нараховує близько 30 тисяч слів.

А кого з українських поетів і письменників ви могли б назвати?

Учні знайомляться зі строфою з вірша Володимира Забаштанського (с. 3):

Як нема без зірок небозводу,
як блакиті без сонця нема,
так і мови нема без народу,
і народу без мови нема.

— Як ви розумієте слова поета?

— А ось як говорить про мову український мовознавець та історик Іван Огієнко: «Мова — це серце народу: гине мова — гине народ» (с. 4). Чи близькі ці слова до вислову В. Забаштанського? Доведіть свою думку.

Учитель пропонує учням записати у зошит той вислів про мову, який їм більше припав до душі.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.